

Cilt : 17 SAYI: 9 EYLÜL 1989

**Türk
sanayicileri
ve
işadamları
derneği**

görüŒ

GÖRÜŞ (AYLIK YAYIN) EYLÜL 1989
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği

Sahibi ve Sorumlu Yayın Müdürü:
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı *Cem Boyner*

Yazı İşleri Müdürü:
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Genel Sekreteri *Ertuğrul İhsan Özol*

Yayına Hazırlayan:
Taylan Kovanlıkaya

Görüş Araştırma Grubu:
Bu sayıda:
Lale Demiral
Taylan Kovanlıkaya

Dergideki yazılar kaynak olarak TÜSİAD GÖRÜŞ'ün gösterilmesi koşuluyla izinsiz kullanılabilir. İmzalı yazılar, yazarların kişisel görüşlerini yansıtmakta olup, dernek görüşü olarak kabul edilemez.

Adres:
Cumhuriyet Cad. Ferah Apt. 233/9-10
80230 Harbiye - İstanbul
Tel: 146 24 12 - 140 12 05

Basıldığı Yer:
LEBİB YALKIN YAYIMLARI VE
BASIM İŞLERİ A.Ş.
Tel: 179 67 50 / 8 Hat

Bu Sayıda

TÜSİAD'dan Haberler	4
UNICE'den Haberler	7
Vergi Reformlarının Sanayi Üzerindeki Etkileri	14
OECD Ülkelerinde Kurumlar Vergisi Reformları	21
Nakit Para Kullanmayan Bir Avrupa'ya Doğru	26

TÜSİAD'dan Haberler

Başkan Cem Boyner, 1 Ağustos 1989 tarihinde ekonomik işlerden sorumlu ABD Konsolosu ile TÜSİAD Merkezi'nde bir görüşme yaptı.

* * *

Başkan Cem Boyner, 2 Ağustos 1989 tarihinde AT Komisyonu'nun Ankara'daki temsilcisi Mr. J. Van Rij ile TÜSİAD Merkezi'nde bir görüşme yaptı.

* * *

Başkan Cem Boyner, İngiltere Başkonsolosu Sayın Michael Collins ile 2 Ağustos 1989 tarihinde bir görüşme yaptı.

* * *

Başkan Cem Boyner, Cumhuriyet gazetesinden Sayın Abdurrahman Yıldırım, Hürriyet gazetesinden Sayın Sezai Baba-

kuş ve Tercüman gazetesinden Sayın Tülin Köksal ile 9 Ağustos 1989 tarihinde güncel ekonomik gelişmeler ile ilgili birer görüşme yaptı.

* * *

Başkan Cem Boyner, Başkan Yardımcıları Bülent Eczacıbaşı ve Halis Komili, Yönetim Kurulu Üyesi Güler Sabancı ve Yüksek İstişare Konseyi Üyesi Nail Keçeli 16 Ağustos 1989 tarihinde Divan Oteli'nde Bulgaristan'dan göç eden Türklerle ilgili bir yemekli toplantıya katıldılar.

* * *

Başkan Cem Boyner, 23 Ağustos 1989 tarihinde Gulf International Bank'ın Başkan Yardımcısı Mr. John El-Khair ile TÜSİAD Merkezi'nde bir görüşme yaptı.

* * *

Başkan Cem Boyner, 24 Ağustos 1989 tarihinde Sheraton Oteli'nde yapılan DEİK Kurucular Kurulu toplantısına katıldı.

* * *

Başkan Cem Boyner, 25 Ağustos 1989 tarihinde Bankers Trust Co. Yönetim Kurulu Başkanı Mr. Charles S. Sanford, Jr. ile

ögle yemeğinde biraraya geldi.

* * *

Genel Sekreter E. İhsan Özol, 25 Ağustos 1989 tarihinde İngiliz Büyükelçiliği Maslahatgüzarı Mr. Charles Humfrey ile ekonomik durum hakkında bir görüşme yaptı.

* * *

Genel Sekreter E. İhsan Özol, 28 Ağustos 1989 tarihinde Avustralya Büyükelçiliği Maslahatgüzarı Mr. Robin Mair ile Avustralya'ya gidecek ticaret heyetine ilişkin bir görüşme yaptı.

* * *

UNICE'den Haberler

Avrupa Parlamentosu, seçimler sonrasında yeniden çalışmaya başladı ve Avrupa Konseyi'nin Madrid toplantısıyla birlikte İspanya'nın dönem başkanlığı da sona erdi. UNICE Başkanı Karl Gustaf Ratjen Başkanlığındaki bir heyet Felipe Gonzales'i ziyaret ederek, İspanya'nın Başkanlığı döneminde kaydedilen gelişmelerden dolayı teşekkürlerini sundular.

UNICE bünyesinde faaliyet gösteren değişik komiteler yaptıkları toplantılarda aşağıdaki kararları almışlardır:

EKONOMİK VE MALİ İŞLER

*Topluluğun Ekonomik ve Parasal Birliği: 19 Haziran'da yapılan UNICE

Başkanlar Konseyi, Delors Komitesi'nin Ekonomik ve Parasal Birlik(EPB) üzerine raporunun ön taslağını kabul etmiştir.

UNICE'ye göre, EPB'e yönelik yeni gelişmeler için parasal politikalarda daha yakın işbirliği ve ekonomik yakınlaşma gereklidir. Bu aynı zamanda tek pazarın tamamlanmasının yararlarını da arttıracaktır. UNICE, ilk aşamada Avrupa Para Sistemi'nin geliştirilmesini ve güçlendirilmesini savunmaktadır. Bu da Avrupa'nın belli başlı para birimlerinin Avrupa Para Sistemi'nin döviz mekanizmasının tam üyesi olmasını gerektirmektedir.

*Mali sınırların kaldırılması: UNICE, Avrupa Komisyonu'nun çıkmaza giren Ağustos 1987'de Konsey'e sunulan mali sınırların kaldırılmasına ilişkin önergeye yönelik tartışmalara çözüm bulmayı hedefleyen son çabalarını desteklediğini belirtmiştir. Komisyon'un yeni önerileri ilk önergeden kaynaklanan sorunların bazılarını çözümleyebilecektir.

*Doğrudan vergilendirmeye ilişkin üç taslak direktif paketi: UNICE, paketin tümüne ilişkin tartışmalardaki çıkmaza çözüm getirebilecek olan, "ana temsilci şirketler" taslak direktifine yönelik uzlaşma zemini için bir formül ortaya atmıştır. Tüm çabalara karşın, konuya ilişkin kurul toplantılarında bir çözüme ulaşılamamıştır. UNICE bu konudaki çabalarını sürdürecektir.

DIŞ İLİŞKİLER

*Uruguay Toplantısı: UNICE teknik dosyalar üzerinde çalışmaya başlamıştır. UNICE; Komisyona çalışmalarında yardımcı olmak üzere, doğal kaynaklardan elde edilen ürünler ve ticaret üzerinde etkisi olan yatırımla ilgili önlemlere ilişkin görüşlerini içeren pek çok belge sunmuştur.

*UNICE'ye üye kuruluşların Başkanları 19 Haziran'da yaptıkları toplantıda tek pa-

zarın oluşturulmasının dış etkileri üzerine bir deklarasyonu onayladılar. Bu deklarasyonda, Topluluğun dünya ticareti içindeki payı gözönüne alınarak korumacı bir tavırdan çok dış pazarlara açık bir bakış açısı geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

SANAYİ İLE İLGİLİ İŞLER

*Su, enerji ve ulaşım sektörlerine ilişkin olarak hazırlanan öneri Avrupa Parlamentosu'nda kabul edilmiştir. UNICE bu öneri üzerine görüşlerini taslak halindeyken iletmıştır.

*Avrupa Komisyonu, 21 Haziran'da yaptığı toplantısında Avrupa Çevre Ajansı projesini onaylamıştır. Bu ajansın görevi, Komisyon'a ve Avrupa Topluluğu'na ekosistemin korunması için yapılması gerekenler konusunda bilimsel ve teknik danışmanlık yapmak olacaktır.

*UNICE, AET Araştırma ve Teknolojik Gelişme Programı'nın; ulusal, bölgesel ve

çok yönlü projelerle uyumlu olması, sanayiye yönelik programların organize edilmesi, ve temel araştırmaların Avrupa Topluluğu tarafından desteklenmesi gerektiği yönündeki görüşlerini Komisyon'a ve Konsey'e bildirmiştir.

*Batı Almanya tarafından 1 Ocak 1990'dan itibaren ulusal karayollarını kullanan ticari araçlardan vergi alınması kararı UNICE tarafından protesto edilmiştir.

*Enerji Çalışma Grubu 23 Mayıs 1989'da toplanarak, 11 Mayıs'ta yapılan toplantının sonuçlarını, enerji fiyatlarını, enerji-çevre ilişkisini tartışmıştır.

ŞİRKET İŞLERİ

*UNICE şirketlerin el değiştirmesi üzerine Komisyon'un hazırladığı kararname önerisi hakkındaki düşüncelerini açıklamıştır. UNICE, bu kararnamenin üye ülkelerde bu konuda eşit koşulların yara-

tılmasını sağlamada yetersiz kalacağı düşüncesindedir. Kararnamenin, üye ülkeleri ulusal düzeydeki uygulamalardan yola çıkarak el değıştirmeler konusundaki sorunları çözümlenmede serbest bırakmasının daha yerinde olacağı düşüncesi UNICE tarafından kabul görmektedir.

*UNICE, şirket birleşmelerinin kontrol edilmesine ilişkin Topluluk yönetmeliğini desteklediğini bir kez daha tekrarlamış ve geçmişte gerekli olan koşulların oluşturulacağı konusunda güvence verilmesini istemiştir.

*UNICE'nin bilgisayar programlarının korunması hakkındaki görüşleri 16 Mayıs 1989 tarihinde Topluluk yetkililerine iletmiştir. Komisyon'un en iyi yolun telif hakkı (copyright) olduğu görüşü UNICE tarafından da paylaşılmaktadır.

SOSYAL İŞLER

*"Eğitim" ve "Emek Piyasası" çalışma

grupları 16 ve 26 Haziran tarihlerinde toplanmıştır. Bu çalışma gruplarının görevleri ilgi alanlarına ilişkin konularda öneriler hazırlamaktır. UNICE ileriye dönük işgücü planlaması, AET içinde işgücünün serbest dolaşımı, kişisel mesleki eğitim hakkı gibi konularda görüşlerini açıkça ifade etmiştir.

*"İş"(Employment) ve "Sanayi İlişkileri" çalışma grupları yeni çalışma programını belirlemek amacıyla Haziran ayında bir toplantı yapmıştır.

KAYNAK: UNICE Information,
May/June 1989

Vergi Reformlarının Sanayi Üzerindeki Etkileri

1980'li yıllarda OECD ülkeleri hükümetleri, önceki on yıllık dönemle karşılaştırıldığında, yapısal değişimleri ve sanayi yatırımlarını yönlendirmek amacıyla vergiden çok piyasa güçlerine önem vermişlerdir. Bugün, vergi reformları genellikle daha geniş kesimden daha düşük oranlarla vergi toplamayı hedeflemektedir. OECD ülkelerinin bir çoğunda vergi reformunun bu iki ilkesi aynı anda uygulamaya koyulmuştur. Düşük vergi oranlarının vergi gelirlerinde yolaçtığı azalmanın, vergiden muaf gelir miktarı düşürülerek karşılanması planlanmıştır.

Zamanla; OECD ülkelerinin bir çoğu, kurumlar vergisi yükünü azaltmak amacıyla amortisman indiriminden, özel muafiyetlerden ve vergi kredilerinden oluşan karmaşık bir vergi sistemi geliştirmişler ve şirketleri teşvik etmişlerdir. Bu, yüksek vergi oranları ile de birleşince, gittikçe artan bir karmaşa yaratmış ve vergi sistemini daha da anlaşılmasız bir hale getirmiştir.

Vergi reformu, araştırma-geliştirmenin desteklenmesi vergi sisteminde yer alıyor olmasına karşın, teşvikler sisteminde önemli değişiklikler yapmaktadır. Basitleştirme çalışmaları, vergi reformunun mükelleflerin vergi yükünün değiştirilmesi veya vergilendirmedeki eşitsizliği ortadan kaldırma gibi hedefleri de gözönüne alınırsa, oldukça zor olabilecektir. Basit ve hızlı bir biçimde daha şeffaf bir sisteme ulaşılması pek kolay olmayacaktır.

İş aleml ve hükümetler, araştırma-geliştirme, personel eğitimi, bilgisayar programları, pazar geliştirme gibi alanlardaki yatırımlara daha fazla önem vermektedirler. Hemen hemen tüm ülkeler araştırma-geliştirme çalışmalarına özel vergi indirimleri uyguluyorlar. Ancak, araştırmalar teşviklerin etkinliği hakkında henüz net cevaplar verememektedir.

Bu araştırmalar iki ana grupta toplanmaktadır: Birincisi, işadamlarına araştırma-geliştirme çalışmalarına uygulanan vergi teşviklerinin etkilerine ilişkin soruların yöneltilmesi yöntemi ile gerçekleştirilen araştırmadır. Bu araştırma sonucunda, etkilerin son derece az olduğu ve vergi teşvikleri sayesinde yapılan fazladan araştırma-geliştirmenin devletin bu teşvikler nedeniyle vazgeçtiği vergi gelirlerinin altında olduğu ortaya çıkmıştır. İkinci araştırma ise, araştırma-geliştirme harcamalarının vergi teşvikleri nedeniyle artış gösterdiğini ve bu artışın vergi gelirlerinde vazgeçilen miktarın çok üzerinde

olduğunu ortaya koymuştur.

Araştırma-geliştirmeye verilen teşviklerin etkilerinin doğurduğu sorunlar ve bunları saptamaya y3nelik basit y3ntemlerin olmaması, bazı OECD 3lkelerinin verdikleri teşvikleri yeniden dikkatli bir biçimde g3zden geçirmelerine yol açmıştır. Vergi teşviklerinin araştırma-geliştirme çalışmalarında yoğunlaşmaya yolaçıp açmadığı pek çok 3lkede tartışılmaktadır.

Yatırım sanayideki gelişmenin anahtar göstergesidir. Yatırımlar talep tahminlerinden, şirket gelirlerinden ve "fakt3r" fiyatlarından etkilenmektedir. Vergi reformları; talep ve talep beklentileri, karlılık ve şirket gelirleri ile sermaye maliyeti 3zerindeki etkileri ile yatırımları etkilemektedir.

Vergilendirmenin yapısı ve dağılımındaki gelişmeler, artan talep ve şirket gelirleri ile birleştiğinde yatırımlar için uygun bir ortam yaratmaktadır. Dahası, sermayenin

reel maliyetinde ve vergi indirimlerinin azaltılması veya kaldırılmasından kaynaklanan kurumlar vergisi yükünde bir artışa yolaçmaktadır. Vergi reformları yatırımları etkileyen faktörlerin sadece bir tanesidir, asıl etken talebin yapısıdır.

Vergi reformlarının etkinliğini ve ekonomik faaliyetler üzerindeki etkilerini saptamak zordur. Sıkça kullanılan bir yöntem sermaye maliyetinin incelenmesidir; ancak, sonuçlar büyük ölçüde yapılan varsayımlara, enflasyon ve faiz oranlarına bağlı olarak değişmektedir.

Genel anlamda; sermaye maliyeti düşerse, yatırımlar ve GSYİH büyür. Sermaye maliyetinin artması durumunda ise tersi durum sözkonusudur. Ancak, yüksek kurumlar vergisi yatırımlarda bir düşüşe yolaçmayabilir. Reformlar ortalama vergi oranlarını arttırabilir, ama marjinal vergi oranlarında aynı etkiyi yapmayabilir. Marjinal yatırım teşvikleri üzerinde ise vergi reformlarının önemli bir etkisi olma-

yacaktır. Vergi reformları, etkisiz vergi önlemlerini kaldırarak yatırım dağılımını düzeltebilir ve yatırımlarla ilgili vergilerin etkilerini azaltarak ekonomik verimliliği arttırabilir.

Vergi reformu, aynı zamanda, değişik sanayi sektörleri arasındaki göreceli vergi yükü farklılıklarını düzeltebilir. Çeşitli yatırım teşviklerinde yapılacak indirim, sermaye yoğun olmayan sanayi yatırımlarını çekici hale getirebilir. Düşük vergi oranları ise, karlı olan ve yüksek büyüme potansiyeli bulunan araştırma, mesleki eğitim ve insan sermayesi oluşturulması gibi alanları çekici kılabilir.

Vergi reformlarının ve vergi yapısındaki düzenlemelerin geniş çapta uygulanmasına karşın, sanayi üzerindeki etkileri henüz net değildir. Reformların sanayi üzerindeki küçük etkileri bile politikaları yapanlar için yol gösterici olmaktadır. Reformların fayda ve eksikliklerinin saptanabilmesi zaman almaktadır. Daha etkin ve eşit bir

vergi sisteminin sanayideki gelişmeler üzerinde, teşvik ve iş alemine ilişkin vergilerdeki kişisel reformlara göre daha çarpıcı etkileri olabilecektir.

1980'lerde, kurumlar vergisinde yapılan değişikliğin OECD ülkelerinin sanayi ve iş çevrelerine yönelik belli başlı değişikliklerden bir tanesi olduğu genel olarak kabul edilmektedir.

KAYNAK: The OECD OBSERVER

OECD Ülkelerinde Kurumlar Vergisi Reformları

İngiltere'de kurumlar vergisi oranı 1983 yılında yüzde 52'den yüzde 50'ye indirilmişti, bu oran 1986-87 yıllarında yüzde 35'e düşürülmüştür. 1988'de ise küçük firmalara uygulanan özel vergi oranı yüzde 25 olarak belirlenmiştir. İlk yıl tahsisatı 1986'da, envanterler için enflasyon indirimi 1984-85'de, diğer teşvikler ise kademe kademe kaldırılmıştır. Ayrıca, hissedarlığın yaygınlaşması gibi konularda da bir takım önlemler alınmıştır.

ABD'de, 1986 yılında, kurumlar vergisi oranı yüzde 46'dan yüzde 35'e (1941 beri en düşük oran) indirilmiştir. Bununla

birlikte; vergi yükümlülüğü, amortisman tahsisatında indirim yapılması ve yatırımlarda vergi teşviğinin kaldırılması ile birlikte yaklaşık yüzde 20 oranında arttırılmıştır. Bu değişiklikler kurumlar vergisi gelirlerinde 1987 yılında 14.3 milyar dolarlık bir artışa yol açmıştır.

Kanada'da Ocak 1988 itibariyle temel federal vergi oranı yüzde 36'dan yüzde 28'e indirilmiştir. Bu oran, küçük işletmelere yönelik oranlardaki aynı indirimle birlikte, imalat sanayiinde de yüzde 30'dan yüzde 26'ya düşürülmüştür. Araştırma-geliştirmeye, küçük işletmelere ve bölgesel gelişmelere yönelik teşvikler korunurken, sermaye maliyetine bağlı olarak verilen teşviklerde indirimle gidilmiştir. Emek yoğun sanayilere karşı varolan mali önyargı da sona erdirilmiştir.

Avustralya'da 1985 reformları ile, 1986-87 yıllarında kurumlar vergisi oranı yüzde 46'dan yüzde 49'a yükseltilmiştir. Ancak

1 Temmuz 1988'den itibaren yüzde 39'a indirilmiş ve amortisman süresi 3-5 yıldan ekipmanın çalışabilir olduğu süreye uzatılmıştır. Araştırma-geliştirmeye uygulanan vergi imtiyazında ise değişiklik yapılmamıştır.

Avusturya'da vergi oranı yüzde 30'a indirilmiştir. Yüzde 20'lik yatırım indirimi korunmuş, buna karşın diğer teşvikler kaldırılmıştır.

Finlandiya'nın da gündeminde bir vergi reformu vardır ve bu reformun ilk aşaması Eylül Bütçesi ile birlikte açıklanmıştır. Kurumlar vergisi oranının 1990'da yüzde 33'den yüzde 28'e düşürülmesi planlanmaktadır.

Fransa'da 1988 yılında kurumlar vergisi oranı yüzde 45'den yüzde 42'ye düşürülmüş, yeniden yatırıma dönüşen gelire uygulanacak vergi oranı ise 1989 yılında yüzde 39'a indirilmiştir. Araştırma-geliştirme ve yeni iş saha-

larının yaratılması için bazı teşvikler korunmuştur. Amortisman derecelendirilmesi ekipmanın modernize edilmesi hedefine bağlı olarak yapılmaktadır.

Batı Almanya'da karın vergilendirilme oranı 1990 yılında yüzde 56'dan yüzde 50'ye indirilecektir. Konut yapımına, madencilğe, enerji ve araştırma-geliştirmeye verilen teşvikler kaldırılmak üzere gündeme alınmıştır. En yüksek marjinal vergi oranı yüzde 53'e indirilecektir. Batı Almanya'da her on işveren mükelleften dokuzu şirketleşmemiştir veya tek kişilik işletmeler biçimindedir ve gelir vergisine tabidirler.

Japonya'da kurumlar vergisi oranının, 1987'de, yüzde 43.3'den yüzde 42'ye, temel vergi oranındaki indirimlerle, yüzde 37.5'e indirilmesi teklif edilmiştir.

Hollanda'da kurumlar vergisi oranı 1989 yılında yüzde 42'den yüzde 35'e indirilmiş ve yatırımlara yönelik sübvansiyon tahsisatları da durdurulmuştur.

Portekiz'de kurumlar vergisi oranında indirim (yüzde 40'dan yüzde 35'e). 1986 yılında yapılmıştır. Özel yatırımları teşvik etmek amacıyla bir dizi yeni önlemler alınmıştır.

İsveç'te resmi komisyonlar sermayenin hareketliliğini arttırmak için yapılması gereken basitleştirmeler üzerinde çalışmaktadır. Yatırımlardaki vergi muafiyetinin kaldırılması ile kurumlar vergisi oranında azaltmaya gidilebileceği belirtilmektedir.

Türkiye'de ise, 1986 yılında yapılan bir değişiklikle kurumlar vergisi oranı yüzde 40'dan yüzde 46'ya yükseltilmiştir. Bununla birlikte; yatırım indirimi, yüzde 100 araştırma-geliştirme tahsisatı, yüzde 25 amortisman indirimi, ihracat gelirleri muafiyeti gibi bir dizi önlem de alınmıştır.

KAYNAK: The OECD OBSERVER

Nakit Para Kullanılmayan Bir Avrupa'ya Doğru

"Kalabalık bir cumartesi günü, Madrid uçağından yeni inmiş ve Londra'nın Oxford Caddesi'ndesiniz. Taksinin parasını ödedikten sonra, cebinizde harcamak için yeterli pesetanın olduğunu, fakat bir fincan kahve içmek için bile yeterli poundun olmadığını fark ediyorsunuz. En yakın bir bankanın otomatik para çekme makinasına (ATM) gidiyor ve aynı İspanya'da hergün yaptığınız gibi, plastik bir kart kullanıyorsunuz.

Kartı yerine yerleştirdikten sonra, kişisel tanıtım numaranızı girip, Madrid'teki peseta hesabınıza borç kaydedilmek üzere, 100 pound çekmek istediğinizi belirtiyor-

sunuz. Makina hesap bakiyenizi kontrol ediyor, çektiğiniz parayı düşüp, poundu veriyor. Bir değişim bürosuna gitmek, kuyrukta beklemek, pasaportunuzu, seyahat çeklerini, çek defterini, çek kartını ve İspanya'daki bankanızın telefon numarasını vermek zorunda kalmadan, ihtiyacınızı görüyorsunuz."

Yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi; Avrupa'da 'plastik kartlar'la yapılan işlemler kullanıcıya büyük kolaylık sağlamakta ve hızla yayılmaktadır. Kişiler alışverişlerinde 'borç kartı' kullanmakta ve bankadan para çekmek ya da yatırmak için uzun işlemlerle vakit kaybetmemektedirler. Uluslararası kullanılabilen kartlar için 'uluslararası para birimi mekanizması' kurulmaya çalışılmaktadır. Bu sayede diğer bir ülkenin parasını alıp satma işlemi modernleştirilecektir.

Şiddetli Rekabet

Gelecek Temmuz'da finans hizmetlerinde

tek pazarın kurulacak olması ve elektronik ödemelerdeki hızlı teknolojik değişiklik nedeniyle, bankalar kendi aralarında şiddetli bir rekabete girmişlerdir.

Elektronik bankacılık - bankalarda ve alışverişlerde yapılacak işlemler için plastik kart kullanılması -çok hızlı büyüyecek bir iş alanıdır. Perakende ödemeler için, Avrupa pazar potansiyeli günümüzde yaklaşık 2 trilyon dolar (1.8 trilyon ECU)'dır ki bu miktarın yüzde 10'u elektronik işlemlerle yapılmıştır. On seneye kadar pazarın potansiyelinin 4.5 trilyon dolara ve elektronik ödemelerin payının ise yüzde 20'ye yükselmesi beklenmektedir.

İngiltere'deki Link planı ile uluslararası Funds Transfer Sharing planının birleştirilmesinden sonra, Diners International ve American Express'in de dahil olduğu diğer 25 üye için ATM'lerle çalışma yolu açılacaktır. Link bu yılın Mart ayında, ABD'de 18,500, Kanada'da 4,000, Japonya'da ise 1,000 ATM'i içeren Plus ile birleştirilmiştir.

Avrupa elektronik bankacılık alanında çalışan birincil firmalar, Mastercard/Eurocard, Eurocheque, Visa International, American Express ve Diners Club International gibi, elektronik işlemleri için yetki verilmesi, düzenlenmesi ve takası konularında dünya çapında bir altyapı oluşturan "network" şirketleridir.

Perakende alışverişlerde 'borç kartı' kullanımını gittikçe yaygınlaştırırken, Amerika'da büyük perakende mağazalar bankalara karşı gelmekte, önceliklerini ve finansal hizmetlerin kontrolünü ellerinden almaktadırlar. Aynı durum Avrupa'da da perakendeciler ve takas bankaları arasında devam etmektedir.

Batı Almanya'da bir grup perakendeci, bankaların 'borç kartları'nı istemeyişlerine karşı 80 bin perakendeci dükkanı kapsayacak kendi kartlarını piyasaya sürmüşlerdir. Fransa'da Printemps mağazalar zinciri iki yıldır müşterilerine

finansal hizmetler sunmaktadır. İngiltere'de de bankacılık ve perakende satış sektörü arasında anlaşmazlığın çok yakında başlaması beklenmektedir.

Bankacılarla perakendicileri kredi ya da borç kartının çeklere alternatif olması konusunda karşı karşıya getiren nedenler şüphesiz ki finansaldır: kullanılması çok daha ucuzdur ve işlem maliyeti bakımından % 60-70 tasarruf sağlar.

Gelecekte 'Superstore' Bankacılığı

Gelecekte perakendeciler müşterilerinin finansal ihtiyaçlarını karşılamaya başladıklarında, doğrudan pazarlama tekniklerini kullanabilecekler, müşterileri tasarruf ettikleri parayı harcamaya -kendi sattıkları malları- teşvik edeceklerdir.

Avrupalı ve uluslararası rakiplerle rekabet başlayacaktır. Yüzyılın sonunda tüketici belki de 'borç kartı'nı istediği her hangi bir ülkenin bankasından alabilecektir. Ban-

kacılık lisansı olarak ya da bir bankayı elde ederek bankacılık statüsüne sahip olan perakendeciler, kişisel finansal hizmetler konusunda yüksek rekabet gücü olan bir pazar yaratarak, aynı imkanları sağlayabilirler.

Fransa elektronik bankacılık alanında 'smart' kartı geliştirerek Avrupa'da öncü olmuştur. Bu teknolojik gelişme, İngiltere'deki, enerji israfına yol açan, manyetik çizgili 'borç kart'larının kaldırılmasına neden olabilecektir. 'Smart' kart, kartın çok değişik işlemlerde kullanılmasını sağlayan bir mikroprosesöre sahiptir. Fransa'da halen, 0.5 milyonu bankacılık alanında ve 3.5 milyonu da telefon kartlarında olmak üzere, 4 milyon 'smart' kart kullanılmaktadır. Kartların önemli bir avantajı da taklit edilemeyecek olmalarıdır.

2000'li yıllarda tüketiciler için çok daha değişik alternatifler yaratılacak ve herhangi bir ülkede, çok amaçlı 'smart' kartı ile diledikleri malı ya da hizmeti satın alabile-